І чужому научайтеся,
І свого не цурайтеся...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. Ч. 220. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 25-го ЛИСТОПАДА 1964 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, NOVEMBER 25, 1964 No. 220. VOL. LXXI.

КОМІСІЯ ВОРРЕНА ОПУБЛІКУВАЛА ДЕТАЛІ СЛІДСТВА ПРО ВБИВСТВО КЕННЕДІ

Вашингтон. — В понеділок 23-го листопада опубліковано 26 томів зізнань 552-ох свідків в справі вбивства президента Кеннеді в дні 22-го листопада 1963-го року. Цей матеріял опублікувала Комісія Воррена, яку наименував був президент Джансон для переведення слідства в справі злочину в Далласі в Тексасі. Ця Комісія опублікувала 27-го вересня висновки з довгого слідства, тепер опублікувала весь слідчий матеріял на основі зізнань тих 552-ох свідків, яких переслухано. Між опублікованим матеріялом є зізнання п-і Джан Ф. Кеннеді, переслані Комісії зізнання президента Джансона і п-і Джансон, та всіх тих осіб, які мали будь-яке відношення до події з 22-го листопада. П-і Джеклін Кеннеді зізнала, що покійний Президент не міг вимовити найменшого звука. „Він мав такий глузливий вираз лиця і нагло поклав руку на своє чоло... і впав на моє лоно". Висновки слідства, опубліковані 27-го вересня, ствердили всі найосновніші факти злочину, тепер тексти зізнань свідків потверджують висновки, згідно з якими злочин Лі Гарві Освалда був ділом одної тільки особи, а не вислідом якоїсь змови на життя Президента ЗДА. Опублікований матеріял слідства дасть змогу всім тим особам у ЗДА і за кордоном, які з недовір'ям ставилися до висновків Комісії Воррена та старались бути різні леґенди про злочин у Далласі, перевірити свої становище. Найближчий приятель президента Кеннеді Кеннет О'Донелл, який їхав в найближчому авті, зізнав, що постріл був такий цільний, що він відразу пізнав, що сталася велика траґедія. Президент Джансон і його дружина їхали в авті разом із сенатором з Тексасу Ралфом В. Ярборо. Президент Джансон зізнав, що він не міг нічого бачити, бо зараз після трагічного пострілу агент Секретної Служби Руфус В. Янґблад силою похилив Президента вниз авта, а після того скочив із заду і положився був на Джансона, щоб своїм тілом охоронити його. „Я був здивований, почувши постріл, написав Президент у своєму зізнанні до Комісії Воррена, але я не мав часу на роздумування, що це за постріл, бо агент потиснув мене вниз за плечі і гукнув до нас всіх, щоб ми похилилися вниз. Майже в тій самій хвилині, коли він мене вдарив або потиснув, він стрибнув через задні сидження і сів на мене". Сенатор Ярборо пізнав негайно всю траґедію, коли побачив, що агент Секретної Служби Клінтон Дж. Гілл скочив на багажник Президентового авта. По виразі агентового обличчя сенатор пізнав, що сталася траґедія. Із зізнань п-і Кеннеді виходить, що вона довший час гризлася тим, що не дивилася на Президента в тій хвилі, коли поцілила його перша куля, яка не була смертельна. „Коли б я була бачила першу кулю, я була б могла потягнути його вниз, і тоді друга куля була б не поцілила його смертельно" — думала п-і Кеннеді. Зізнання свідків мали бути передані пресі з тим, щоб аж в найближчий понеділок 30-го листопада вони були опубліковані, але з огляду, що Ассошіейтед Пресс вже подала довші витяги із зізнань, то преса дістала весь матеріял вже 23-го листопада, один день після відзначення перших роковин траґедії в Далласі. В цих 26-ох томах є опублікований весь матеріял слідства. В зізнаннях свідків пропущено тільки ті місця, в яких описувалося дуже драстично рани покійного Президента. У відповідних місцях тексту зазначено, що „пропущено те, що відноситься до ран". Але численні інші місця про поранення Президента залишені в зізнаннях. П-і Джансон зізнала, що вона пригадує собі слова, які п-і Кеннеді сказала на літаку, на якому вони верталися до Вашинґтону, і на якому президент Джансон склав присягу як новий Президент: „Щоб не було, коли б мене не було?" П-і Джансон впевняла п-і Кеннеді, що її тоді ніколи не думав бути віце-президентом.

Найвищий суд ЗДА відкинув скаргу проти вислову „під Богом" у приреченні вірності

Вашингтон. — Найвищий Суд ЗДА відкинув внесок про розгляд вислову „під Богом", що є складовою частиною приречення вірності американському прапорові, як протирічного Конституції. Ту справу порушили у стейті Ню Йорк дві особи: Алфред Клайн та організатор „Вільнодумців Америки" Джозеф Луїс. Вони вимагали, щоб стейтовий суд визнав вислів „під Богом", як нібито протирічний американській Конституції. Але суд нюйоркського стейту вирішив, що той вислів у приреченні перед прапором — не порушує гарантованої Конституцією свободи релігії. Тоді ті дві особи внесли у цій же справі до Верховного Суду у Вашинґтоні. Вони твердили, що, мовляв, діти у публічних школах повторюючи цей вислів тисячі разів, „як чисто релігійну догму". Луїса і Клайна не спиняло пояснення стейтового суду, що такий вислів нічим не порушує Конституції ЗДА та що коли б його викинути, то треба зліквідувати і такий документ, як Декларацію Незалежности або знамениту промову Лінкольна в Геттисбурґу, в якій є звернення до вічного Бога. Стейтовий суд вказав також, що дитина безвірників може не казати „під Богом", якщо того забажає, промовляючи текст приречення перед прапором. Верховний Суд остаточно відкинув петицію Луїса і Клайна, бо вона виступає проти „здорового глузду" та привела б до напружених стосунків між Церквою і Державою. 31 стейт прихильно поставились до рішення Верховного Суду у цій справі, а головний суддя стейту Мериленд заявив, що приречення перед прапором є не релігійною, а суто патріотичною справою.

Президент обіцяє відкрити перший Корпус Праці в Сан Маркосі в Тексасі

Сант Маркос, Тексас. — Президент Джансон, промовляючи в Стейтовім Коледжі в цій малій місцевості, обіцяв відкрити перший Корпус Праці для вишколу фахових робітників, як тільки управа цієї громади буде підготовлена до цієї праці. Президент в цьому вчительському Коледжі при кінці 20-их років навчався, допомагаючи собі додатковою працею, такою, як замітання підлоги, та бувши секретарем президента коледжу. Корпус Праці — це основні частини урядової програми поборювання убозства в цій країні. Досі ще не здійснено ані одного проєкту, передбаченого в законі, що його схвалив Конґрес минулого літа. Президент перед виголошенням своєї промови з приводу інсталяції нового президента телефонував до директора програми боротьби проти убозства Сарджента Шрайвера і сказав йому, щоб приготовив плян відкриття першого осередку Корпусу Праці в Сан Маркосі. Шрайвер має бути в Сан Маркосі вже в середу 25-го листопада, щоб там обговорити плян праці цього осередка Корпусу Праці.

Наукове Т-во ім. Т. Шевченка в ЗДА відбуде в суботу 6-ті Загальні Збори

Ню Йорк. — На суботу 28 листопада ц. р. скликані Шості Загальні Збори нашої найстаршої наукової установи Наукового Товариства ім. Шевченка, відновленого на еміґрації в Німеччині його дійсними та звичайними членами під проводом останнього передвоєнного голови, професора Івана Раковського. З нагоди двох Загальних Зборів видано на 34 сторінки друку „Бюлетень" з датою 1 листопада 1964 із Звітом Управи НТШ. А за час — від 1 листопада 1960 до 1 листопада 1964 року. Загальні Збори, крім звідомлень, дискусії, вибору нових керівних органів та пляну дальшої праці, мають перевести ще зміну двох важливих точок статуту. Загальні Збори будуть відбуватися у власному домі НТШ при 302 Вест 13 вул. від 2 попол. Напередодні відбудеться ще останнє за біжучу каденцію засідання Управи НТШ. А після нього, о год. 6-ій, в Українському Інституті Америки, урочисте закриття Ювілейного Шевченківського Року, улаштоване Філологічною Секцією НТШ А. На програму того вечора будуть складатись доповіді д-ра Луки Луцева і проф. Романа Смаль-Стоцького та вступне слово проф. д-ра Василя Лева й кінцеве слово проф. д-ра Василя Стецюка.

Громада в Елизабеті відзначила Листопадові Роковини концертом і збіркою Народного Фонду

Елизабет. — Традиційною академією і такою ж традицією, а цій громаді збіркою національного датку для Народного Фонду УККомітету відзначила місцева Українська Громада роковини Листопадового Зриву минулої неділі, 22-го листопада, в залі свого Народного Дому. Академію започаткував шкільний хор парафії св. Володимира під диригуванням проф. М. Демчишина та при фортепіяновому супроводі М. Кривокульської співом американського національного гимну. Відкрив свято коротким словом голова місцевого Центрального Комітету п. Мирон Піньковський. Святочну доповідь виголосила п. Леся Храплива з Ню Йорку. Дальшу програму виконали згаданий вже хор парафіяльної школи, українська танкова група при Лізі Української Молоді Північної Америки, фортепіянове сольо школярки Іванни Согор та деклямації Дори Костело й Ігора Сагайдачного. Закінчено свято співом українського національного гимну. Під час свята відбулася традиційна в цій громаді збірка національного датку до Народного Фонду УКК, яку перевели Михайло Хитра й Іван Іваник — тін же виконав оформлення сцени — та яка у висліді дала $755.00. Збірка продовжуватиметься.

МИКОЛА ЛІВИЦЬКИЙ ПРОМОВЛЯТИМЕ В СУБОТУ В УНДОМІ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Голова Виконавчого Органу УНРади Микола Лівицький виступить в найближчу суботу 28 листопада ц. р. у великій залі Українського Народного Дому в Ню Йорку о год. 7 веч. з доповіддю на тему „Перспективи української визвольної політики". Після доповіді — запити і дискусія. Доповідь улаштує Т-во Прихильників Української Народної Республіки вНюЙорку.

Володимир Доленко на відвідинах у ЗДА

Вол. А. Доленко на відвідинах в редакції „Свободи". Сидять (зліва): М. П. Сакало, Вол. А. Доленко та Д. І. Ярмоленко.

Володимир Андрійович Доленко, лідер Союзу Земель Соборної України — Селянської Партії та видатний громадський діяч, член УНРади, приїхав з кінцем жовтня на відвідини до ЗДА, де задумує затриматись кілька місяців. Ціллю його відвідин є відновлення особистих зв'язків із провідними діячами очолюваного ним селянського руху та особистий контакт з Українською Громадою в ЗДА. Під час свого побуту в ЗДА п. Доленко плянує виступити з доповідями на актуальні теми української політики в більших осередках українського поселення. В понеділок, 23-го листопада, п. Доленко в товаристві пп. Миколи П. Сакала та Дмитра І. Ярмоленка відвідав в полудневих годинах головну канцелярію Українського Народного Союзу та редакцію „Свободи", обмінюючись взаємно поглядами і думками на актуальні теми нашого теперішнього життя і нашої активности.

Італійське урядове радіо передало в Україну інтерв'ю з Митрополитом А. Сенишиним

Рим. — Італійська урядова радієва станція передала минулого тижня в Україну інтерв'ю із Високопреосвященним Митрополитом Амвросієм Сенишиним, який тоді перебував на Вселенському Соборі. Митрополит на початку свого інтерв'ю говорив про історію Укр. Кат. Церкви в ЗДА, яка зачинається від 1870-го року, коли то прибули перші українці католики до ЗДА, які прищепили і започаткували старанням про збереження своїх релігійних і національних традицій. З допомогою Святішої Столиці католики стали важливим фактором в житті американських українців. Тепер українці католики є зорганізовані в одну Архиепархію зі столицею у Філядельфії та дві Епархії Стемфордську і Шикаґівську. Філядельфійська Архиепархія має 98 парохій і 7 місій та 150 священиками, 162,331 вірного, в тому 9,500 учнів в парохіяльних школах. Стемфордську Епархію очолює Преосв. Кир Йосиф Шмондюк. Вона має 53 парохії і дві місії, 107 священиків, число вірних становить 87,600, число учнів коло 5,000. Наймолодша Епархія має за столицю Шикаґо, її очолює Преосвященний Кир Ярослав Ґабро. Число вірних виносить 29,600, число учнів в парохіяльних школах — 3,500, число парохій — 32, місій — 4, число священиків — 42. Нові священики є виховувані в Семінарії у Вашинґтоні для всіх трьох дієцезій. Крім того існують ще й інші школи, які ведуть Сестри Василіянки і Сестри Служебниці. Митрополит згадав у своєму інтерв'ю про численні релігійні організації, які існують при парохіях в ЗДА, та висловив надію, що релігійне і національне життя відновиться і в Україні після того, як зникне безбожницький комуністичний режим. (За „Америкою")

Британія готова включити всю свою атомову потугу до НАТО

Лондон. — Напригкінці минулого тижня британський прем'єр Гарольд Вільсон з міністрами закордонних і фінансових справ перевів довгі наради з командантами всіх родів збройних сил, після чого відбув засідання повної ради міністрів. За твердженням газет, Вільсон, у висліді тих нарад запропонує західним союзникам Британії створення в НАТО окремого командування для атомової зброї. Такому командуванню мала б підлягати проєктована Америкою морська фльота з різнонаціональною залогою і атомовими ракетами, зредукована з первісно проєктованих 25 кораблів, до 10-х.ся британська атомова потуга — бомбардувальники типу „Ві" й атомово-підводні човни, як теж частина американських атомових ракет. Тоді Британія готова виректися права відкликувати свою атомову потугу у будь-якому випадку та залишити її на постійне до розпорядження НАТО. Ця справа буде головною темою нарад Вільсона з американськими керівними чинниками у Вашинґтоні в днях 7 і 8 грудня ц. р. Однак британський уряд рішуче протиставиться концепції французького президента де Ґолля щодо самостійної, від ЗДА і НАТО незалежної, європейської мілітарної — зокрема атомової — потуги. Консервативна опозиція в парламенті заповіла рішучу боротьбу проти пляну соціялістичного уряду Вільсона виректися самостійної атомової зброї: вона поставить напригкінці парляментарної дебати у цій справі — „вотум недовір'я" урядові.

У Сайгоні продовжуються вуличні демонстрації

Сайгон. — У столиці Південного В'єтнаму продовжувались в минулий понеділок третій день вуличні демонстраційстрації, однак цивільний уряд панує над ситуацією. Прем'єр Тран Ван Гуонг проголосив через радіо відозву до південно-в'єтнамського народу, в якій він таврував демонстрантів, що діють у користь комуністичних ворогів країни та боронив акцію поліції, яка виступала здебільша без зброї проти демонстрантів і виявила велику терпеливість у відношенні до всіх провокацій. Щодо дальшої американської політики в Південному В'єтнамі, то заявлено з Державного Департаменту, що інтерв'ю, що його амбасадор генерал Максвелл Тейлор дав журналові „Лайф" не з'ясовано офіційної американської політики, а тільки подавало різні її можливості. Це стосується того уступу в інтерв'ю, де ген. Тейлор висловився за поширення війни — бомбардуванням різних об'єктів в Північному В'єтнамі. Максвелл Тейлор приїздить цього тижня до Вашинґтону на наради в справі дальшої політики у відношенні до Південного В'єтнаму.

● Лаоські комуністи знову збили в минулу суботу американський розвідчий літак. Американські чинники заявили, що такі лети над зайнятими комуністами землями в Лаосі будуть продовжуватись.

Вийшла з друку „Історія Українського Кооперативного Руху" д-ра Іллі Витановича

Ню Йорк. — У висліді понад дворічної зусильної праці тут вийшла з друку великого розміру, понад 624-сторінкова, праця д-ра Іллі Витановича „Історія Українського Кооперативного Руху". Її обкладинка Петра Холодного мол. Видання багато ілюстроване документами-світлинами. Книгу видано заходами Товариства Української Кооперації, що його очолює видатний кооперативний громадський діяч дир. Іван Шепарович. Це Товариство об'єднує українських кооператорів у ЗДА та утримує тісні зв'язки з українськими кооперативами в Канаді, Австралії, Англії, Арґентині і інших країнах. Автор книги, д-р Ілля Витанович — відомий кооперативний теоретик і діяч, викладач Львівського Кооперативного Інституту та інших шкіл у Зах. Україні. Декілька років підряд він спеціяльно збирав матеріяли, відомості, літературу, архівні показники для цієї праці, в тому числі шляхом листування та анкет, розісланих до багатьох кооперативних працівників. Його праця увінчалася великим успіхом: українська кооперація, значення якої в нашому громадському, економічно-політичному і культурному житті годі переоцінити, — дождалася в його особі свого сумлінного історика. У книзі використано сотні українських і чужинецьких джерел, наведено багато цитат і документів, що стосуються не лише історії розвитку української кооперації від початків у давнині до наших днів — в УССР і за кордоном, — а й політичної історії українського народу, нашої культури, визвольних змагань. У кінці книги є резюме англійською мовою та індекс, що забезпечить появу цієї праці і на полицях чужинецьких бібліотек. Ціна примірника становитиме понад 10 доларів, з огляду на розмір книги та численні кліші. Вихід „Історії Українського Кооперативного Руху" д-ра Іллі Витановича — вважають одною з видатних подій в українському житті за океаном. Книга вийшла в Працях Іст.-Філ. Секції НТШ.

ПАРАШУТИСТИ ГОТОВІ РЯТУВАТИ 1.000 БІЛИХ З РУК КОМУНІСТІВ В КОНГО

Леопольдвіль. — Американські транспортові літаки перевезли з острівця Асценсіон до Атлантику недалеко берегів Африки на летовище в Каміні в конголійській провінції Катанзі, 600 бельгійських парашутистів, перекинених кілька днів тому на той острівець у зв'язку з небезпекою, що конголійські комуністи чи повстанці можуть винищити коло 1.000 білих в місті Стенлівілі. Цей лівий повстанськопартизанський рух заломлюється під натиском конголійської державної армії та формацій, створених білими професійними вояками, що їх збирав конголійський уряд прем'єра Мойсе Чомбе. Коли наступ конголійського війська і білих наємних військ наблизився до Стенлівілю на віддаль кількадесяти миль, не зустрівши подорозі великого спротиву, ватажок повстанських партизанських руху, „прем'єр" Крістоф Ґбеньє загрозив винищенням всіх „воєнних полонених" і „закладників", за яких він уважає всіх білих у Стенлівілі. Є там коло 600 бельгійців, коло 60 американців та по кількадесять канадійців і британців, як також невідоме ближче число інших білих, разом близько 1.000 осіб. У столиці Кенії Найробі американський амбасадор Вільям Атвуд конферував у присутності прем'єра Кенії Йомо Кеньятти з „міністром закордонних справ" конголійських повстанців Томасом Канзою, але той останній поставив якісь такі умови для звільнення всіх арештованих білих мешканців в Стенлівілі, що американський амбасадор зажадав вказівок від Вашинґтону. Вислід тих переговорів не відомий. Згаданий вгорі конголійський комуністичний ватажок, який називає себе „леґальним наступником" першого конголійського прем'єра Патріса Люмумби, що його вбили в 1961 році, Крістоф Ґбеньє оприлюднив через радіо „наказ" до своїх прихильників, щоб у випадку „американського бомбардування" міста — вкопали за ножі й перерізали всіх чужинців. Між американцями в Стенлівілі знаходиться також лікар, д-р Пол Карльсон, що його Ґбеньє „засудив" на смерть за „шпигунство". Його доля не відома. Конголійський прем'єр Мойсе Чомбе заявив, що доля Стенлівілю вирішиться впродовж години. Папа Павло VI вистосував теж заклик щодо пошанування життя невинних людей і людської гідности в Конго.

Пейпінг відкидає участь у конференції роззброєння та в „атомовому клюбі"

Гонґ Конґ. — Комуністичний китайський уряд проголосив заяву, в якій він відкидає пропозицію генерального секретаря Об'єднаних Націй У Танта, щоб 5 атомових держав — ЗДА, Британія, СССР, Франція і Ком. Китай — перевели наради над виключенням атомової війни, як теж відкинув суґестію Америки, щоб Комуністичний Китай приступив до 17-членної міжнародної конференції роззброєння у Женеві. Пейпінґська декларація звертає увагу, що Женевська конференція роззброєння відбувається під авспіціями Об'єднаних Націй, до яких Комуністичний Китай не належить і не хоче належати, поки не викинуть відтіль „кліку Чіянґ Кай-шека" та не привернуть „леґальний" комуністичній владі права єдиної репрезентації китайського народу. У зв'язку з атомовим експериментом, що його Комуністичний Китай перевів 16 жовтня ц. р., У Тант підпав у пресовій конференції суґестію щодо конференції всіх атомових держав. ЗДА відкинули також ту суґестію, але заявили, що не мали б нічого проти участи Комуністичного Китаю в Женевській конференції роззброєння.

У Римі розбився літак із 77 людьми — 44 вбиті

Рим. — Американський джетовий пасажирський літак лінії „Тренс Ворльд Ейрлайнс" з 56 пасажирами і 17 членами залоги, розбився в понеділок 23 листопада під час вистартовування, зачепив крилом за важкий дорожний валок, загорівся від вибуху газоліни і розлетівся. Із 77-ох осіб в літаку 44 були вбиті, здебільша згорівши всередині, а з-посеред тих, які встигли вискочити, багато знаходяться на критичній листі. Це була велика машина „Бейнґ 707". Саме в тому дні минало 5 років, відколи ця летунська лінія почала обслуговувати пункти в широкому світі і це був перший нещасливий випадок з джетовими літаками „ТВЕ". Цей літак летів з Канзасу та зупинився був в Шикаґо. Ню Йорку, Парижі й Мілані. З Риму він мав летіти до Атен і Каіро. Між пасажирами були 22 особи — службовики тієї летунської компанії та члени їхніх родин, а також 6 стевардес, які летіли до Каіро, щоб там розпочати службу на літаках лінії летунської лінії. Пілот врятувався і він оповів, що в одному з моторів був дефект, внаслідку чого літак не міг піднятись вгору. Пілот пробував загальмувати велику машину, яка була вже в стартовому розгоні, але вона збилась з шляху, похитнулась і зачепила крилом об дорожний валок на бічній дорозі. Катастрофа сталася за білого погідного дня. Хоча пожежна сторожа й амбулянси були на місці катастрофи впродовж кількох хвилин, проте море полумені, що огорнуло машину і велика гаряч не допустили туди рятівників. Це була третя велика катастрофа пасажирських літаків впродовж кількох днів: 31 особа згинула в минулу п'ятницю над Швецією та 28 осіб згинули 15 листопада під час сніґової бур'і недалеко Ляс Веґас в Неваді.

В АМЕРИЦІ

● Сподіваються, що в найближчому 89-му Конґресі ЗДА обидві партії внесуть і підтримають з кожним новий законопроєкт, згідно з яким федеральна влада безпеки мала б охороняти всіх кандидатів на президента, отже демократичного і республіканського кандидатів, а також обидвох кандидатів на віце-президента. Досі було так, що агенти Секретної Служби охороняли тільки президента. Коли президент Джансон прочитав, що хтось погрожував сен. Голдвотерові, він наказав агентам Секретної Служби пильнувати і можности і Голдвотера, а також кандидатів на віце-президентів.

● Сенатор Беррі Голдвотер повідомив, що в січні найближчого року він знов писатиме повідомлення до пресового концерну-синдикату „Лос Анджелес Таймс", як це він робив від 1960-го року аж до часу, коли був вибраний кандидатом на президента ЗДА. Його синдиковані статті друкувалися тричі в тижні у 175-ох часописах. В січні наступного року Голдвотер стане приватним громадянином, і не буде сенатором ЗДА.

У СВІТІ

● Західньо-німецький уряд звернувся до всіх держав світу з закликом, щоб вони зголосили всякі свої відомості про непокараних ще нацистівських злочинців, щоб, крім цього, що можна було ще проти декого з отаких злочинців розпочати справу перед 1 травня 1965 року, бо після тої дати, згідно з даним законом, не можна буде вже розпочинати карної процедури проти нікого з воєнних злочинців.

● Західня Німеччина відтягнула з продажу поштову марку на 40 пфенігів і заступила її новою, надрукованою в честь вбитого американського президента Джана Ф. Кеннеді.

● У Західній Німеччині помер на 60-му році життя Гайнріх фон Брентано, довголітній міністер закордонних справ за канцлера Конрада Аденауера, пізніше лідер керівної Християнсько-демократичної партії в Бундестагу (парламенті). Він був одною з найповажніших і найвизначніших постатей післявоєнної Німеччини, добре відомим в усіх західніх столицях. Гайнріх фон Брентано помер на пістряка горла.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Ситі і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Чеки і mone orders виставляти на: "Svoboda".

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Важливі наради

Листопад - грудень цього року і кілька перших тижнів наступного будуть виповнені нарадами, які можуть мати історичне значення, як вихідний пункт для дальших переломових міжнародних подій.

Конкретно — у другому тижні цього місяця заступник державного секретаря Джордж Болл їздив до Берліну і Бонну, де запевнив ще раз вірність ЗДА прийнятим союзницьким зобов'язанням — боронити Західню Европу, в першу чергу Західній Берлін і Західню Німеччину, проти можливої совєтської агресії. 14-го ц. м. підписано у Вашингтоні, у висліді кількаденних відвідин німецького військового міністра Кай Уве фон Гасселя з групою найвищих німецьких старшин, американсько - західньонімецький договір про затіснену військову співпрацю. У дальшій черзі тих американсько - німецьких контактів саме тепер перебуває у Вашингтоні західньонімецький міністер закордонних справ д-р Гергард Шредер. Ці наради вирішують трудне становище, в якому опинилася Західня Німеччина, що з одного боку слушно вважає американську збройну потугу за найбільшого ґаранта своєї безпеки, а з другого не хоче вирікатися свого союзу з Францією, яка є проти німецько-американської співпраці.

Настороженість де Голля супроти „американської суперматії" в Европі і його недовір'я до Америки, як диспонента ядровою зброєю в рямцях Атлантійського Союзу (НАТО), створило кризу в тому могутньому західньому оборонному союзові. Головне вістря опозиції де Голля звернене проти американського проєкту створення морської фльоти із різнонаціональною залогою й атомовими ракетами. Переговори в цій справі із Західньою Німеччиною зайшли вже так далеко, що новий соціялістичний уряд Британії прийшов до переконання, що треба погодитися з цим проєктом,але змодифікувати його. Британський міністер закордонних справ Гордон Вокер їздив у цих справах до Вашингтону й до Бонну. Британський уряд провів минулого тижня дводенні наради з найвищими британськими військовиками. На 7 - 8 грудня приїде до Вашингтону новий британський прем'єр Гарольд Вільсон. З черги до Лондону поїде в першій половині грудня Гергард Шредер.

Щоб затупити вістря французької опозиції, заступник державного секретаря Джордж Болл поїде на 1-2 грудня до Парижу. Але ще поважніше значення матиме подорож до Парижу державного секретаря Діна Раска у товаристві секретарів оборони і фінансових справ та найвищих військовиків ЗДА на засідання міністерської Ради НАТО 15-го грудня цього року. Тоді теж виявиться, чи буде мирно поладнаний гострий французько - німецький спір у зв'язку з цінами на рільничі продукти. 20-го січня відбудеться інавґурація президента Джансона, а після неї — згідно із заповідцю у передвиборчій кампанії — Джансон має виїхати до західньоевропейських країн. На першому пляні стоїть зустріч із де Голлем для злагіднення, якщо не остаточного поладнання, нинішнього напруженого стану американсько - французьких відосин. Паралельно буде вирішена справа дальшого відношення до Південного В'єтнаму: саме цього тижня перебуватиме у Вашингтоні амбасадор ЗДА в тій країні генерал М. Тейлор. Програ чи вигра проти комуністичних партизанів у В'єтнамі — це питання „бути-небути" для престижу і політичної ваги ЗДА в Азії. Тому це не менш важливі наради і рішення, як у справах Західньої Европи.

Історія колгоспної панщини

Московські, а за ними й республіканські ґазети повідомили, що група науковців Інституту історії Академії Наук СССР закінчила „велику роботу в двох томах" під заголовком „Колективізація сільського господарства і колгоспне будівництво в СССР, 1927 - 1941 рр." Видавництво соціяльно-економічної літератури „Мысль" у Москві вже приступило до видання першого тому цієї історії колгоспів. „Рад. Україна" з 8-го жовтня називає ту історію „фундаментальною науковою працею", підкреслюючи, що її „автори вперше використовують багато документів, повідомляють про події, раніше не відомі не тільки широкому колу читачів, але й спеціялістам - історикам".

Які ж події в житті українських селян, як і селян інших, поневолених Москвою народів, „не відомі" ні читачам, ні навіть історикам? Ленін з його „совєтами" поманив був землею селянство, але його централізаторський імперський ЦК в Кремлі не залишив селянам землі, бо не міг їх тотально контролювати. Від 1927 року розпочалася колективізація, з Соловками, розкуркулюванням, державним грабунком селян, врешті-решт — із запланованим у Москві штучним голодом на Україні та на Кубані, щоб зламати спротив села комунізації - пролетаризації. Шляхом колективізації позбавили селянство землі, як власности, а одночасно — прикріпили селянство до землі так, як не було того навіть за панщини, в часах Тараса Шевченка. Жах огортає душу на згадку, до яких „методів" вдавалися московські т. зв. десяти- і стотисячники — наслані з Росії комуністи і їхні прислужники на місцях, під час колективізації. Ті злочини були такі великі, що тепер вже й науковці з АН СССР, і „Радянська Україна" (з 8-го жовтня ц. р.) не може їх повністю прикривати, пишучи, що нова двотомова праця „дасть змогу оцінити перший досвід соціялістичного перетворення села, з'ясувати його специфічні риси, джерела, маштаби, наслідки допущених при цьому перекручень і помилок, викрити згубність методів насильства, примусу і репресій, що застосовувались в умовах культу особи Сталіна". В цьому числі „Радянської України" подано рік її існування: 46-ий рік... Отже треба було понад 30 років, щоб ця й інші совєтські газети, — себто Москва, — визнали вголос те, про що ми, українська політична еміграція, постійно говоримо світові.

Але не надаремно навіть італійські та французькі комуністи домагаються від московського „колективного керівництва" пояснень і уточнень: як могли статися такі злочини за Сталіна, де ж були його „соратники" і т. п. Українському селянству не стане легше від того, що в новій історії скинуть вину на Сталіна чи на Хрущова за обмеження, наприклад, присадибних ділянок. Земля повинна належати народові — а не державі, селянам, — а не колгоспам, працюючим хліборобам — а не бюрократам. При чому ж тут Сталін, коли журнал „Економіка Радянської України" ч. 4 з цього року повідомляв, що „загальним зборам колгоспників артілі ім. Петровського нав'язано рішення про перехід на грошову оплату праці за розцінкою першого розряду всього 28 копійок, тоді як на трудодень минулого року видано по 43 копійки". Так виходить наґору новий, плянований у Москві, грабунок селянства. Лише ліквідація колгоспної системи забезпечить селянство від експериментів і нужди.

УРЯД — ОПІКУН МИСТЕЦТВА

Европейця, який прибуває до ЗДА, вражає, що Уряд не має тут жадного впливу на літературу і мистецтво, як це діється в Европі у вільних країнах. В комуністичних тоталітарних державах література і мистецтво мусять „грати", як диригують ними диктатори. У вільних европейських державах уряди не наказують письменникам, композиторам, малярам та драматургам, що і як вони мають робити. Але там є державні опери і театри, державні мистецькі ґалерії, урядові літературні й наукові нагороди, які можуть мати посередній вплив на мистецьку творчість.

Як відомо, у ЗДА немає державних опер і театрів, держава не нагороджує письменників жадними нагородами; немає тут державних музичних шкіл, які безплатним навчанням притягали б до себе молодь і могли б на неї впливати за допомогою визначних музичних авторитетів. Тут — справдішня воля, якщо йде про відношення держави до мистецької творчости.

Отже, ЗДА — найбагатша держава світу, річний бюджет якої сягає ста більйонів долярів і яка на допомогу закордонові видає казкові суми, зовсім не дбає про мистецтво. Коли кажемо „держава не дбає", то маємо на думці її Уряд. Само ж населення ЗДА має різні інституції, які опікуються літературою та мистецтвом. видаючи на ці цілі деколи більше, ніж це роблять европейські державні установи й уряди разом узяті.

Та недавно сталася в ЗДА подія, яка свідчить про те, що й тут Уряд зможе стимулювати мистецьку творчість. Недавно Конґрес схвалив, а Президент підписав закон, згідно з яким мають зорганізувати Крайову Раду в справах мистецтва. Про цей факт пише професор Стейтового Коледжу в Сан Франсіско, Марк Гарріс, таке:

„Америка відчуває, що вона занедбувала мистецьку справу впродовж довгих років. У погоні за прибутками, за технологічною вищістю, в бажанні користати з благ демократичних вольностей... Це є трагедія, що ми витрачаємо гроші тільки на збросння у себе і в світі, щоб всюди втримати мир, і забуваємо, що не єдиним хлібом живе людина... Американський уряд опікується убогими, дбає про розвиток наукових дослідів, про опанування космічних просторів. Чому ж наш Уряд не міг би стати тим, чим колись в Европі були королі або шляхетні багатії - меценати?"...

Треба пригадати, що урядова опіка над літературою і мистецтвом почалася ще за президентури Джана Ф. Кеннеді, коли то він і його дружина запрошували до Білого Дому мистців і літераторів. Продовжує зближення з мистецьким світом і президент Линдон Б. Джансон. Це піднесло мистців в очах американського громадянства і відкрило можливості, що воно „віднайде своїх мистців", яким тяжко самим дістатися до серць земляків.

Але на це можна було б сказати, що треба допомагати передусім не творцям, а самому громадянству, яке недоцінює вартости мистецтва. Гарріс пише про це так:

„Мистці при всіх матеріяльних злиднях, правдоподібно, почувають себе щасливішими і краще пристосованими до життя, як інші верстви американського громадянства. Вони переживають своє власне горе у вирозумілому громадянстві, бо навчені історією попередніх віків, що мистецька творчість не знає застою і не задовольняється тим, що є".

Мистці знають, що уряд не може за одним махом нав'язати тісних взаємин між широкими масами народу і мистецтвом, хоч деякі політики цього бажають. Але уряд може добре прислужитися розвиткові мистецтва, коли здійснить ось такі засади:

— Дозволить мистцям та письменникам іти своїм власним шляхом і не буде вмішуватися в їх творчість, бож мистецтво — це така складна річ, що тривкішого характеру зміни в ньому відбуваються дуже поволі. Уряд має виступати проти всіх тих, хто хоче в швидкому темпі вводити зміни в мистецтві.

— Уряд не сміє потурати так званому публічному смакові, ні сміє уважати на протести публіки. Про стандарт в ділянці наукових проблем рішають самі науковці, і те саме має діятися в справі мистецтва.

— Затруднюючи у своїх аґенціях мистців, Уряд має це робити на таких самих умовах, на яких затруднює він інших фахівців. Мистці не повинні бути люксусом, прикрасою, позолоткою.

Коротко: Уряд не повинен втручатися у мистецьку і літературну творчість, бо письменники і поети мають писати згідно із своїм сулінням, малярі мають малювати так, як бачать ті чи інші речі.

Але Уряд може доконати великого діла, якщо подбає про те, щоб американці розуміли духа мистецтва в щоденному житті. Треба, щоб мистецтво діяло на кожному кроці, бо аж тоді нарід може з нього користати. Поява визначного, ізольованого мистецького твору серед неприготованого громадянства буде химерою, незрозумілим явищем, виплодом привілейованої кляси, і тому цей мистецький твір громадянство не оцінить і не зрозуміє.

Професор Гарріс кінчає свої думки такими словами:

„Щоб угамувати голод, треба мати поживу. Уряд повинен допомогти народові знайти поживу".

Коли б ми хотіли застосувати вище наведені засади до наших українських обставин, то мусіли б замість Уряду підставити наш культурний і політичний провід. Наші мистці перебувають у ще гіршому становищі, як американські.

● **В Атенах,** столиці Греції, поширилась наприкінці минулого тижня поголоска, наче б на Кіпрі виявлено змову проти кіпрсько - грецького президента архиєпископа Макаріоса. Змову буцім-то затіяли військовики, невдоволені залицянками Макаріоса до Совєтського Союзу та його „невтралістичним" курсом політики, зверненим насправді проти Заходу і посередньо — проти злуки Кіпру з Грецією, яка є членом західнього бльоку НАТО.

Зенон Стефанів

МІТ ПРО ЯГАЙЛОНСЬКУ ПОЛЬЩУ

В польському нюйоркському щоденнику „Нови Свят" в ч. 43 з 14-го листопада ц. р. вміщено короткий, але багатомовний історично - політичний монтаж.

Під великим заголовком „Історичний знак" подано відбитку відзнаки польської найчисленнішої в ЗДА асекураційно - запомогової організації „Звьонзек Народови Польскі". На ній бачимо три герби: польський — орел, литовський — погоня і український — архистратиг Михаїл. Про таку польську відзнаку знає напевно небагато українців.

Другий знімок представляє стилізований герб міста Львова з 1928-го року, оточений стрічками з написом „Семпер фіделіс" (завжди вірний) — розуміється, Польщі. Під сподом герба найвищий польський військовий орден „Віртуті Мілітарі", яким Львів був відзначений за бунт частини польського населення проти леґальної української влади в листопаді 1918 року.

З короткої замітки п. з. „Давня молитва" довідуємося, що д-р Ян Фрилінґ, один із доповідачів на літературному вечорі, присвяченому поетичній творчості К. Вжинського, пригадав зібраним „руске" слово вірша Костецького з половини 19 століття п. з. „Наша молитва". Цей урочистий вірш із 7 строф в цілості передрукований та перекладений на польську мову. Для ілюстрації наводимо тільки дві останні строфи:

> В даль краківські дзвонять
> дзвони
> Світом голос чути,
> З гробів кличуть Ягайлони
> Пясти, Корибути.
>
> Во ім'я Отця і Сина,
> То наша молитва:
> Яко Тройця, так єдина -
> Польща, Русь і Литва!

Автор цього вірша Платон Костецький (1832 - 1908) у 1855-56 був редактором „Зорі Галицької". В 1860-их роках перейшов до поляків, співробітничав у різних польських виданнях, а від 1869 до 1908 року редаґував польську „Ґазету Народову".

Далі в згаданій вище замітці читаємо, що ідея того віршу зображена якраз в організаційній відзнаці „Звйонзку Народовеґо Польскеґо" і пригадує давню ягайлонську Унію Народів в Середній Европі. „Та велика історична ідея належить не тільки до минулого, але й до майбутнього Европи", — закінчує автор.

Ми не можемо поділяти, навіть і при найліпших інтенціях таких оптимістичних поглядів на ідею ягайлонської унії, а то з огляду на теперішній стан польсько - українських взаємин. Синтеза тих взаємин така: поляки всякими засобами домагаються реституції західньоукраїнських земель у кордонах ризького трактату з 1921-го року, а українці твердять, що Західня Україна є невід'ємною частиною України.

Українці мають гіркий історичний досвід кількох століть перебування в ягайлонській Речі Посполитій. Остаточно міт про ягайлонську ідею розвіявся на бойовищах польсько - української війни 1918-19 років, коли українці завзятим збройним спротивом доказали, що хочуть жити у своїй власній, а не спільній з поляками державі. Цієї показової історичної лекції поляки не враховують у своєму безупинному гоні за оманними міражами історичної Польщі.

У 1908 році — за десять років перед нашим Листопадом — проф. Станіслав Віткевіч у своїй студії про творчість Яна Матейка, який в монументальних картинах апотеозував історичну Польщу, написав такі знаменні слова: „Прийшов час, і історична Польща, яку змальовував Матейко, справді вже розпалася. В цей час литовці і українці не відчувають жадних зв'язків традиції, жадних обов'язків, що з неї випливають, жадних навиків, думок і чуття, жадних пов'язань з ідеєю Унії з Польщею, і встають, як цілком відрубні, незалежні народи, які прагнуть випростати свої тіла і душі, пригнічені до того часу в підданстві. Ці народи прокидаються і відразу починають ненавидіти тих, яким здавалося, що вони є кістю з кости і кров'ю з крови земель Литви і Руси, — починають ненавидіти як чужих приблуд, як тих, що уярмили литовсько - руські народи, використовуючи їх для своїх польських цілей. Польща вертається тепер фактично до етнографічних границь як море, що після великого виливу подасться назад до давніших своїх берегів..." („Критика" 2 липня 1908 р.).

Це написав поляк, вийнятково обдарований відчуттям дійсности та зрозумінням проявів пробудження в тому часі національної свідомости народів, що проживали на території давньої Речі Посполитої.

На жаль, серед наших польських сусідів глибоко закорінений комплекс месіяністичної великодержавности, що вказує якраз на брак відчуття дійсности та зрозуміння самого сенсу історії.

А це — трагічна перешкода в наладнанні нормалізації відносин між польським народом і народами українським, білоруським і литовським.

Філіппінські ветерани готові вислати до Південного В'єтнаму 8.000-ий леґіон

Маніля. — До південнов'єтнамського уряду виїхала делегація від організації філіппінських резервових старшин з пропозицією, що коло 8.000 колишніх філіппінських військовиків готові виїхати на війну проти комуністичних партизанів в Південному В'єтнамі як добровільці. Речники тієї організації філіппінських резервових старшин повідомили про свою готовість та про виїзд до Сайґону окремої делеґації ветеранів філіппінського міністра закордонних справ Мавро Мендеза, однак цей останній заявив, що уряд не дасть свого благословенства таким добровільцям. Мовляв — Філіппіни допомагають Південному В'єтнамові в його боротьбі проти комуністичних партизанів, але ця допомога не стосується безпосередньої участи в боях.

Найбільше завдання українки

Ніхто інший не може так вплинути на ставлення українки - матері до своїх національних обов'язків, як українська жіноча організація. Відзначаючи 80-річчя організованого українського жіночого руху і радіючи його досягненнями, мусимо підкреслити, що багато зроблено — але й не менше треба зробити. Світова Федерація Українських Жіночих Організацій — СФУЖО — зуміла об'єднати жіночі союзи, товариства і відділи в країнах вільного світу. Однак, майже в усіх країнах і далі триває такий стан, що в тій чи іншій жіночій організації відносно замало членів, а головну роботу виконує або навіть „тягне" й зовсім мала група найсвідоміших українських жінок. Лави СФУЖО відносно ще доволі слабо поповнюються українками молодшої ґенерації, і саме на це треба звернути особливу увагу не тільки жіноцтва, а й чоловіків: наші сестри чи дружини повинні належати до жіночих об'єднань, бо наша сила — тільки в єдності й організованості.

Союзи Українок та інші подібні організації й об'єднання в різних країнах Заходу провадять значну внутрішньо-виховну працю. Жінка - мати із лав СФУЖО не дозволить своїм дітям плисти брудною „річкою" вулиці, відходити від рідної церкви, асимілюватись мовно, уникати свого товариства, своєї національної громади, чи навіть дивитися безконтрольно на телевізію. До речі, що далі, то більше психологів приходять до висновку, що не лише телевізійна „стрілянина", а й самий процес безконтрольного „вдивляння" призводить до того, що діти втрачають апетит, погано сплять, втрачають охоту до забав тощо. Союз Українок Америки влаштовує відповідні гутірки і лекції для свого членства. Вважаємо, що лекції на теми виховання української дитини за кордоном повинні провадитись частіше, і не тільки для замкненого кола, а й для усього загалу. В цьому — ще одне почесне завдання СФУЖО на „внутрішньому фронті", крім традиційних справ, як суспільна опіка, участь українок у дошкільному вихованні й ін.

Та найбільшим завданням українки - матері поза межами Рідної Землі — і на Батьківщині — було й буде виховання дитини в рідному дусі. На спілку із своїм мужем, українська мати повинна звернути якнайпильнішу увагу на цю справу. Ми мусимо усвідомити, що ні парохіяльні українські школи, ні „Рідні Школи" з їх кількагодинним навчанням на тиждень, ані молодечі організації, як Пласт, СУМ, ОДУМ, — не можуть дати українській дитині стільки знання української мови, стільки українознавчих знань, передати стільки наших традицій, як українські батьки, в першу чергу — мати - українка. Кожна дитина вивчить мову країни поселення без найменших трудноців, бо вона живе в тому „мовному морі". Справжнім українським мовним морем мусить бути кожний український дім, кожна наша родина. Треба усвідомити, що цим ніхто не порушує ні законів, ані льояльности до країни поселення. Навпаки — кожній країні потрібна молодь, яка володіє кількома мовами. Але щоб так добре їх виховати — повинні вчитися не тільки діти, а й матері, підвищувати свої українознавчі знання, більше читати українською мовою, обладнати хатню бібліотеку, придбати українські платівки і т. д. Своє найбільше, життьово важливе завдання найкраще виконає українка - мати, організована в лавах передового українського жіноцтва. І до цього ми закликаємо усіх матерів - українок у 80-ті роковини їхнього організованого руху.

Л. П.

І. Васильківський

У НЕВПИННІЙ БОРНІ

(УРИВКИ ЗІ СПОГАДІВ)

(7)

Зрозуміло, що ця національна романтика захоплювала нас, молодих, на світанку відродженої державности. Це й в практиці проявилось в організації різних військових формацій із славними назвами історичних козацьких полків, в історичних козацьких убраннях, навіть з оселедцями.

Побачивши та пізнавши дещо Крим, я в квітні був вже в Києві, де дістав доручення від'їхати на Чернігівщину шукати місце поховання героїв Крут, про що я вже писав.

**

Вкоротці після похорону крутянських героїв у Києві 29 квітня 1918 року несподівано стався державний переворот. З'їзд хліборобів-власників проголосив ген. Павла Скоропадського гетьманом України. Переворот був зорганізований в порозумінні з німецьким командуванням, вірніше начальником генерального штабу німецького командування, ген. В. Гренером, пізнішим засновником і куратором Українського Наукового Інституту в Берліні в 1926 році.

Німецьке військо зайняло будинок УЦРади, що якраз того дня ухвалила Конституцію Української Народної Республіки. Парлямент був розігнаний, а деяких міністрів і членів парляменту арештовано. Невеликі українські військові відділи, які були у Києві, не могли ставити опір німецькому військові.

УЦРада та її уряд, що складався з молодих членів партії українських ес-ерів, недосвідчених в адмініструванні, та ще в таких складних обставинах, були в тяжкій ситуації: УЦР була не досить радикальна для значної частини українського селянства, яке захопилось демагогічними гаслами большевиків, але занадто радикальна в очах німців і земельних власників.

Український уряд не панував над положенням в краю і не мав доброго адміністраційного апарату, тому не дивно, що німці шукали кращого й менш революційного „контрагента", який би швидко та добре виконував зобов'язання, що випливали з Берестейського трактату.

УЦРада стояла за ліквідацію великої земельної власности, що було причиною конфлікту з заможними земельними власниками. Міське населення, яке гостро відчуло перший удар большевицького кривавого терору в 1918 році, було в більшости настроєне теж досить стримано до лівих реформ УЦРади. Частина української інтеліґенції та війська бачили в Гетьманщині романтику й традиційність української державности. В таких обставинах зродилась Українська Гетьманська Держава.

Зусиллями національно-свідомої інтеліґенції за підтримкою уряду почалася в новоствореній Українській Державі дальша розбудова національно-культурного життя: в Києві створено Академію Наук і Академію Мистецтв, по всіх більших містах творилися українські гімназії. На міських базарах і в крамницях появились у великій кількості і по доступній ціні різного роду товари і продукти.

Незабаром, одначе, за підтримкою німецького війська, почалися на селах розправи „каральних відділів", складених з російських старшин, які жорстоко карали селян, відбираючи поміщицьку землю, яку українське селянство поділило поміж себе. Делеґації селян у Києві приймав міністер земельних справ, російський поміщик, який не вмів і не хотів говорити по-українськи. В багатьох міністерствах також лунала виключно російська мова, а урядовці-москалі цілком вороже ставились до всього українського.

Майже цілу добу — сім з половиною місяців — гетьманської влади я перебув у Києві, працюючи в українських видавництвах, бо військовий відділ, в якому я перебував після повернення з Криму, був розформований.

Київ тоді був якийсь незвичайний, нервовий і разом з тим веселий, аж надто хоробливо-веселий. Україна була ніби оазою на території колишньої Росії, оазою добробуту та порядку, в часі, коли в Росії панував большевицький терор. Населення Києва збільшилось непомірно — до Києва втікали заможні сфери Росії. Після продовольчої скрути та терору в російських містах всі ці багаті промисловці та представники російської аристократії як в божевіллі віддавались забаві. У місті множились, як гриби після дощу, всякі каварні, ресторани, винарні й кабарети, де було повно аж надто веселої публіки, публіки чужої, німецької та російської. Увечері в центральних районах міста всюди було чути мелодію модного тоді танґа. Був це бенкет під час чуми.

Присутність німецького війська, а головне старшинського корпусу, дипломатичного представництва Німеччини, Австро - Угорщини, Туреччини та Болгарії притягла в Київ багато аґентів розвідки альянтів та большевиків. Багато було у Києві поляків, число яких побільшилось дідичами, що приїхали з маєтків, „розпарцельованих" українськими селянами.

В такому „розбавленому" Києві одного літнього ранку 1918 року сталася трагічна подія — вибух порохових складів і складів амуніції.

Організацію знищення цих великих запасів військової амуніції Південно-Західнього фронту першої світової війни виконала в порозумінні й з доручення Антанти Польська Організація Військова (ПОВ) — таємна організація пілсудчиків, з метою, щоб німці не використали великі військові запаси на західньому фронті. Одним із організаторів цього вибуху був Генрик Юзефський, пізніший Волинський воєвода в Польщі за часів Пілсудського.

Пригадую, як літнього ранку десь біля сьомої години збудила мене сильна детонація. Підскочивши до вікна, я побачив велику хмару жовтого диму над Печерськом. Швидко вбравшись, я вибіг на вулицю і попрямував в напрямку вибухів. Від зустрічних я довідався, що це вибухають порохові склади на Звіринці. На вулиці зустрічалося багато людей, які в паніці втікали в білизні.

Звіринець був робітничим районом і військові склади майже прилягали до мешкальних забудовань.

Замах був переведений ранком, коли робітники відійшли на працю, жінки в багатьох випадках теж відійшли для закупів на базар, а вдома лишились діти.

За пів години я вже зголосився до рятувального відділу. Акція рятування продовжувалась аж до вечора. Всі пожежні команди міста разом з військом намагались льокалізувати вибухи, які продовжувались ще й вночі. Різноманітні вибухові матеріяли давали різнокольорові світлові ефекти, утворюючи фантастичний образ. Мешкальні будинки, переважно дерев'яні, горіли, як сірники, що дуже утруднювало акцію рятування. Силою вибухів були зірвані частини будинків, лишаючи другу половину зовсім непорушеними. Так,в одному з таких напівзруйнованих будинків зауважили ми колиску з дитиною в непорушеній частині мешкання, до якого вже зближався вогонь. Один з членів рятівничої дружини виніс колиску з немовлятком...

ІНТЕРВ'Ю З АВТОРКОЮ „ТАКИЙ ВІН БУВ"

Нашу редакцію відвідала пані Софія Парфанович, відома письменниця і громадська діячка, авторка повісти „Такий він був", яка недавно вийшла друком у видавництві „Свобода".

Питання: Скажіть, пані, як ви прийшли на думку написати повість про пса. Це для вас, як людини, лікарки та письменника, будь - що - будь незвичайна тематика.

Відповідь: Для мене в цьому нема нічого незвичайного. Вам, певно, відомі мої попередні книжки з тваринною тематикою, як „У Лісничівці", „Люблю Діброву", „Вірний приятель". Це, так би мовити, другі рейки, на які я час від часу пересуваю свій письменницький потяг.

П.: Добре мати такі другі рейки в житті. Либонь, спеціяльно добре в літературі сходити на такі рейки, як бачимо з ваших творів. Але скажіть: чи це ваш власний пес, той „Фік"?

В.: Нічого подібного! Того пса я „освоїла", чи навіть украла.

П.: Це дуже цікаво! Як же ви вкрали того пса?

В.: От послухайте. Одного разу в Мюнхені поїхала я до табору на Фраймані, щоб відвідати товаришку. Дивлюся, біля неї мотається якийсь непочесний песик. На моє питання, чий він, вона відповіла: „Мій. Його господарі виїхали на еміґрацію і віддали його в опіку людям, а ті, виїздячи, мені. І так він тут". — „Щож ви зробите з ним? Ви ж також незабаром від'їздите?" — „Я вишукала для нього нових опікунів. Вбачите, це незвичайний пес. Він має за собою довгу історію: його господарів вивезли большевики... він потім..." Історія Фіка просунулась перед моєю уявою, і з тої пори я не могла її забути. Та прийшла еміґрація, і ніколи було думати про чужих псів, коли наша доля була дуже похожа на псячу. Потім — скитання по Америці, шукання праці. Отак спинилася я в Клівленді. Йдучи в пригнобленому настрої по якійсь із вуличок понад обривом, помітила старшу пані із песиком. Капля в каплю як той, що я його бачила на Фраймані. Я задивилася, а пані, усміхаючись, запитала: „Чи пані доктор..." (мене знали мало не всі жінки вдома). І після перших речень розказала дальшу історію Фіка, яку раджу читачам прочитати в моїй книжці.

П.: Так що, практично взявши, ви знали про Фіка лише кілька фактів. Але як ви прийшли на думку написати про нього?

В.: Як кожний письменник: я носила його в собі. Час від часу він там дрімав, як то звичайно роблять пси, але з такої чи іншої нагоди прокидався і з тої дивної буди письменницької уяви просився на вулицю. Що було робити? Треба було випустити.

Пані С. Парфанович в редакції „Свободи" у розмові з ред. В. Давиденком.

П.: Справді треба було випустити. Як же інакше...

В.: Я починала, я відкладала, мені чогось не йшло. Нова й актуальніша тематика придавлювала давнішу і відсувала до другої шухлядки мозку: пам'яті. Але в 1961 р. СФУЖО проголосило конкурс на найкращу повість для молоді, і тоді в мене появилася думка написати про Фіка. Зайво вам тут розказузувати про потреби літератури для нашої молоді. Про наші переживання вона просто нічого не знає. Не цікаво їй також слухати, що розказують батьки. Вона їх просто не розуміє. Так, отже, я вирішила написати для неї про нас. Тематика, як знаєте, така, як у моїй попередній книжці „На схрещених дорогах", але історія проведена через переживання пса і подана в легкостравному вигляді.

П.: Це ви дуже добре зробили. Думаю, що ваш пес знайде багато таких, що також його освоять... Як довго ви писали цю книжку?

В.: Від часу зустрічі з Фіком, так би мовити, в моїй мозковій лябораторії впродовж років аж до зими 1960 61 року. Тоді вже упродовж трьох місяців одним душком. Умови конкурсу мене підштовхували.

П.: То ви не працювали тоді за фахом? Кожному ж відомо, що ви лікарка.

В.: Я працювала повних вісім годин у шпиталі, а решту часу — над Фіком.

П.: Думаю, що той пес коштував вам чимало сил і здоров'я. Чи ви задоволені з того вигляду, в якому вийшов він з вашої голови на вулицю?

В.: Я маю завжди почування полегші, коли появляється моя нова книжка. Всі вони мої діти. Я їх виносила в собі, я дала їм життя на папері. А останнє, як відомо, не найлегша частина цього процесу. З кожної по черзі я задоволена, але короткий час, поки нова тематика не завантажить мій ум. Поза тим для мене важливі голоси моїх читачів. Не лише те, що вони говорять, але й те, що до мене пишуть. Голоси моїх читачів — головна критика для мене, і вони приносять мені найбільшу радість. — З приводу появи „На схрещених дорогах" я мала найбільше і найкращих листів від читачів. Щодо рецензій, то ви самі знаєте, як у нас стоять справи. Та що зробиш...

П.: Авжеж, з критикою в нас справи кепські. А які ваші письменницькі пляни на майбутнє?

В.: Я здала до друку другу книжку „Діброви".

П.: Знову про тварин — ваших улюблених героїв?

В.: Не зовсім. Там більше людських історій. Діброва чи Союзівка, Гантер чи що інше — оселі, де сходяться люди і мають час розповідати вам про себе й свої справи. Відтіля оці мої Діброви.

П.: Дуже практично: ви і відпочиваєте і, як того пса, крадете людей. Чи наступні ваші твори теж будуть „крадені"?

В.: Беруся до матеріялу з життя старих еміґрантів, а потім буде видно. Я ж привезла дві повісті з дому майже готові, їх треба викінчити й видати.

П.: Тематика?

В.: Одна — про історію бойківського села, про те, як з темряви виходили селяни на свідомих людей. Це — продовження моєї бойківської тематики з „Загорілої полонини". Друга — це в двох частинах історія клінік у Львові, зміни, які прийшлося переходити під час большевицької, а потім німецької влади. Коротко: совєтизація і українізація, а потім польоно - германізація.

П.: Отже, історія чи мемуари? Чи й те і те разом?

В.: Роман, геройкою якого є медсестра Оля, закохана в свого шефа, лікаря із Східньої України. І через неї проходять усі події.

П.: Цікаво. І соборно. Скажіть, як же можете ви погодити тяжкий лікарський фах з такою все таки рясною авторською продукцією?

В.: Досі я працювала в обох фахах. Відсіля мої твори мають іноді познаки поспіху й невикінчености. Два роки тому я покинула професійну працю і тепер посвячую ввесь час і сили писанню. Бо час іде наймовірно швидко і треба викінчити, треба виконати свої завдання.

П.: Дякую, пані, і бажаю найкращих успіхів.

● **Австрієць Ганс Новак,** колишній капітан СС за другої світової війни, став перед судом у Відні, оскаржений в активній участі у вбивстві кругло 400.000 мадярських жидів в кацеті в Освенцімі. Новак був тим старшиною, який саме переводив транспорти жидів з Мадярщини до Освенціму. Проте він бороniться тим, що „не знав", що жиди ідуть на загин. Акт оскарження проти нього займає 70 сторінок друку.

● **Провідний комунокитайський щоденник „Єнмінг Їх Пао"** зламав „перемир'я" існуюче на фронті „ідеологічного" спору між Москвою і Пейпінґом та приніс нову полемічну статтю проти „хрущовизму без Хрущова". Китайський часопис поклинується на лідера індонезійських комуністів, який заявив, що відсунення Хрущова ще не зліквідувало „новітнього ревізіонізму", боротьба проти якого мусить продовжуватись.

Виступ Ансамблю бандуристів Ліґи Української Православної Молоді в Шикаґо, Ілл.

28-го листопада ц. р. Станиця Укр. Вільн. Козацтва в Шикаґо мала Посвячення свого Прапора і з цієї нагоди влаштувала в залі собору св. Володимира бенкет, а в залі катедри св. Миколая — Концерт. Управа Станиці УВК вчинила українській громаді Шикаґо милу несподіванку: запросила на головного виконавця Концерту наймолодших віком і стажем бандуристів з Дітройту. Ансамбль під мист. керівн. Петра Китастого, зорганізований 2 роки тому при Лізі православної молоді при Катедрі св. Покрови УАПЦ в Дітройті.

Програму концерту провадив сотн. В. Іващук, що був організатором цілої імпрези.

Першою точкою мистецької програми була деклямація „Боже, храни Україну!" — слова Н. Туз, виконувала Марійка Іващук. Це був гарний початок, ще перед відслоненням сцени. Коли розсунули завісу, глядачі побачили радісно - хвилюючу картину: три десятки юних облич, молодого цвіту обох статей, що вже самим фактом своєї появи з національним інструментом — бандурою в руках і українською мовою в устах надихали присутніх вірою в невмирущість нашої національної ідеї і боротьби. Адже ця молодь, за винятком, може, двох-трьох, народилась і зросла вже поза Україною — на скитальщині в Зах. Европі, а то й тут — в Америці. Вчитися гри на бандурі, жертвуючи для цього спочинком (бож усі ці молоденькі бандуристи вчаться щодня в гайскулі та коледжах) їх могла тільки впосна батьками та матерями любов до рідного краю батьків, до його пісні, слова, мистецтва і культури.

Прикметно, що на 32 приявних членів Ансамблю (з керівником 33) дві третини становлять дівчата.

Ансамбль виконав такі пісні та марші: „Запорізький марш", „Марш поляглих" (муз. Гр. Китастого), „Повій вітре" — народ. пісня, „Марш молоді" (слова Ів. Багряного, муз. Гр. Китастого), „Взяв би я бандуру" (з рецитацією „Нагадай, бандуро" — Лесі Кот), „Колискова" — слова В. Александрова, муз. Гр. Китастого (сольо Віра Кириченко). „Київський вальс" — текст Ліди Китастої, муз. обр. П. Китастого, „Дозволь мені мати" — нар. жартівлива пісня, „Ходила я по садочку" та ще пару пісень „на біс".

Заля дружно оплескувала всі виконані точки, але нам особисто найбільше заімпонували такі: „Марш молоді", „Київський вальс" і „Повій вітре"...

В рамках програми концерту виступив з трьома точками Гр. Китастий у стилевому костюмі козака - бандуриста. Це було дотепно подумано: „батько" укр. бандуристів у вільному світі — і „діти бандури" — бо ці хлопці - підлітки та дівчата виростали в дітройській атмосфері, так би мовити, насиченій і досі славними виступами „дорослої" Капелі, що нею керував саме Гр. Китастий. І треба було бачити, з якою любов'ю й захопленням в очах позирали „діти" на свого „батька" під час виконання ним своїх точок: „Думи про Сагайдачного", і „Гомія українських степів" — обидві його ж Гр. Китастого, композиції. Третьою точкою була жартівлива сценка „Куди ідеш, Явтуше", виконана сольо, з чималим акторським хистом, в супроводі гри на бандурі.

У концерті брала участь також оркестра місцевого СУМА під керівн. проф. Поваличека. Вона відіграла Салют новопосвяченому прапорові Станиці УВК і обидва державні гимни: український та американський.

Концерт справив дуже миле враження на авдиторію, що виповнила простору залю школи при катедрі св. Миколая.

Ми вже сказали, що його інструктором і мист. керівником ансамблю є Петро Китастий, який з 10 років покохав бандуру. Їй він віддав увесь свій час поза заробітковою працею за фахом інженера. Не меншим ентузіязмом є і адміністратор Ансамблю — Михайло Кот, теж молода віком людина. Вірними помічниками й товаришами праці обох є їх дружини: Лідія Китаста — співачка Ансамблю і Алла Кот — чільна працівниця, місцевого відділу Ліґи молоді й молодого Ансамблю. І саме тому, що в проводі Ансамблю стоять такі ентузіясти, ми певні, що цей Ансамбль осягатиме щораз більші успіхи. Щасти, Боже!

А. Юриняк

Українська хроніка

● **6-го грудня о 7:30 вечора в Едмонтоні, Канада,** в залі Українського Народного Дому на 109 Авеню, проф. І. Кейван прочитає доповідь „Моя праця над історією українського мистецтва". У неділю 13 грудня о 7:30 вечора, в залі УНО, при 98-ій Вулиці, — обговорення англомовної антології української прози в перекладах М. Лучковича та ін. Візьмуть участь д-р Яр Славутич і Ю. Стефаник. Обидві доповіді влаштовує Український Літературний Клюб у Едмонтоні.

● **У Тулюзі, Франція, вийшла книжка „Володарка Піренеїв"** — перший провідник українською мовою по відомій місцевості Люрд.

● **Панна Марія Магдалина Сембай із Прудентопілю, в Бразилії,** з успіхом закінчила педагогічний коледж — Колеґію Кардинала Камари і вже вчителює в Тейшейра Соарис, доповнивши лави української інтеліґенції у тій країні.

● **Нову довгограйну патефонну платівку наспівала сопрано Ольга Павлова** у Вінніпеґу, в Канаді. Платівка розпочинається піснею „Ніч яка, Господи", містить 10 пісень.

● **На осінній конвокації в Албертському університеті в Канаді** різні дипломи одержали 578 студентів, між ними — понад 40 українців та канадійців українського роду. Звання доктора філософії одержав Петро Козак із Келґарі.

● **Першу нагороду за найкращий літературний нарис** одержав на Конкурсі Лицарів Колюмба із Ст. Алберти українець Юрій Дрогомирецький із школи ім. св. Василія в Едмонтоні.

Ділимося сумною вісткою з Приятелями і Знайомими, що вечером, 19-го листопада 1964 року в Парма, Огайо, на 58-му році життя, після тяжкої недуги, відійшов у Вічність наш Найдорожчий

МУЖ, БАТЬКО, БРАТ І ВУЙКО

бл. п. ДМИТРО ПАЛАЖІЙ

Похорон — 23-го листопада 1964 року о год. 8:30 ранку з Української Католицької Церкви св. Йосафата на кладовище св. Петра і Павла.

В глибокому смутку:

дружина — ЕВДОКІЯ
донька — ДІОНІЗІЯ
син — РОДІОН
сестра — МЕЛЯНІЯ з мужем
сестрінка — ВОЛОДИМИРА з родиною
сестра — ПЕЛЯГІЯ з родиною в Україні

В 5-ту РІЧНИЦЮ СМЕРТИ

бл. п. Миколи Шуст

що відійшов у Вічність 25-го листопада 1959 р. відправиться

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА

в середу, 25 листопада 1964 р.

о год. 9-ій ранку

в Церкві СВ. ЮРА в НЮ ЙОРКУ

про що повідомляє

син ВАСИЛЬ ШУСТ

В СОРОКОВИЙ ДЕНЬ СМЕРТИ

нашої Дорогої і Незабутньої Товаришки

бл. п. Наталії Сас-Яворської

що померла в Ню Йорку, дня 21-го жовтня ц. р. відправиться

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА

в неділю, дня 29 листопада ц. р.

в год. 4-ій по пол.

в Церкві СВ. ЮРА, 22 Іст при 7-ій вул. в НЮ ЙОРКУ.

До участи в цьому Богослуженні та про молитви за душу Покійної просять

ТОВАРИШКИ

Замість квітів на могилу
бл. п. ОЛЕНИ з Пашковських ЮРКЕВИЧЕВОЇ
на українські сироти в Австрії
суму 25.00 дол. складають
Олена ГРИНЮКОВА
Д-р Р. і Г. СОСЕНКИ

Замість квітів на могилу
бл. п. д-ра ОСИПА СИВЕНЬКОГО
на НТШ в Сарселі
суму 25.00 дол. складають
Олена ГРИНЮКОВА
Д-р Р. і Г. СОСЕНКИ

Замість квітів на свіжу могилу
нашого Друга і Співробітника
бл. п. д-ра МИХАЙЛА ГИЖІ
складають 20.00 долярів
на НТШ
Марія і д-р Михайло ЛОГАЗИ

Замість квітів на свіжу могилу
бл. п. д-ра МИХАЙЛА ГИЖІ
складають 10.00 долярів
на цілі НТШ
Д-р Ярослав і Ірена ОСТАПЮКИ

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В БРАЗИЛІЇ

Нові здобутки Віри Вовк

Коли мова йде про Віру Вовк-Селянську, то означати словом „успіхи" певні моменти її праці, на нашу думку, не зовсім відповідно. Успіхи бувають одноразові, або час від часу, а кропітна, глибоко продумана і наполеглива діяльність Віри Вовк систематично, мало не з дня-у-день, стає більш помітною. Тому вірніше говорити про здобуття та досягнення нашої відомої поетки, письменниці і наукової діячки.

Віра Вовк уже написала та видала кілька книжок українською і португальською мовами. Видатним її доробком є „Антологія української літератури" португальською мовою. І цікаво, робить то вона все сама, власними силами й засобами, без участи та допомоги ширшої української громади в Бразилії.

Тепер ми довідуємося про нові поважні кроки панни Віри Вовк і на бразилійському терені і далеко за його межами. Нещодавно наша письменниця видала книжечку своїх художніх річей у португальській мові під загальною назвою „О Реложіо Солар" („Сонячний годинник"). Бразилійська критика добре прийняла цей новий доробок Віри Вовк, радячи фаховим читачам обов'язково ознайомитися з ним. З цієї збірки відомий бразилійський письменник Карлос Друмонд відібрав для „Антології бразилійської поезії", яку він впорядковує, вірш „Жардім ботаніко" („Ботанічний сад").

Цього року в столиці Норвегії, Осло, відбувався міжнародній літературний конгрес ПЕН-Клюбів. Літ. Бразилію на тому конгресі представляла Віра Вовк. Повернувшись до Бразилії, вона перед численною авдиторією доповідала про конгрес та взагалі про свою подорож до Норвегії. Доповідь викликала жваве обговорення та знайшла широкий відгук у часописах Ріо де Жанейро.

Серед багатьох цікавих спостережень письменниці, відзначаємо її враження від стилізованої корони на королівському тронному кріслі в старовинному палаці Акергус, яка дуже подібна до українського тризуба. В інших місцевостях увагу Віри Вовк привернули до себе норвезькі дерев'яні церкви, орнаментальні прикраси тканин, народні музичні інструменти. Все це також має деяку схожість з українськими відповідниками. Вдавнину були не тільки тісні торговельні зв'язки України з народами Скандинавії, а й також мали місце помітні культурні впливи одних на одних.

Українська піяністка

Вже і в Бразилії є українська піяністка. Нею недавно стала панна Лариса Марія Борушенко.

Лариса Борушенко, разом з батьками п. інж. Павлом і п. Іванною Борушенко до Бразилії приїхала з Европи по другій світовій війні. В Куритибі закінчила гімназію, а потім здобула спеціяльну мистецьку освіту та почесний диплом у паранській високій школі музики та красного мистецтва. Продовжувала удосконалювати свій фах піяністки в спеціялізованих музичних школах під керівництвом професора Рене Франка, проф. Жака Клейна та інших. Була відзначена окремою нагородою на міжнародніх вакаційних „Мистецьких курсах" у Терезополіс, якими керували видатні мистці гри на піяно Г. Алімонда, Р. Шноренберґ, Е. Скліяр (Бразилія), Д. Ласамон (Англія), Г. Реґнер (Німеччина). Дістала першу відзнаку і нагороду в музичній студії міста Порто Алеґре, керованій знаним бразилійським піяністом Арналдо Естрела.

Свою самостійну концертову діяльність Лариса Борушенко почала 1962-го року в місті Апукарана, а потім у Куритибі, виступаючи в найкращих музичних залях та перед добірною авдиторією. Недавно відбувся успішний її концерт у Ріо де Жанейро, що його влаштувала бразил. мистецька організація „Про Арте". На цьому концерті піяністка виконувала твори Бетговена, Шумана та Белі Бартока. Куритибський щоденник „Діяріо до Парана" цими днями написав таке: „Лариса Марія Борушенко відзначається справді незаперечним мистецьким талантом; її поява дає підстави прийти до висновку, що Парана має сьогодні свої еле елементи дійсно великої мистецької вартости".

Цьогорічні вечерниці

Як кожного року, так і тепер у Куритибі дуже вдало та з повним успіхом відбулися українські вечерниці.

Велику залю виповнило кілька сот осіб. Усі столики були розкуплені, організаторам довелося приставляти додаткові, але і тих забракло.

Крім наших громадян, у вечерницях взяли участь директор департаменту культури провінції Парана д-р Еніо Маркез Ферейра та шеф мистецької секції цього ж департаменту п. Гелмо Фарія.

Почалися вечерниці одноактівкою-водевілем про українське життя в Бразилії. Потім були українські народні танки, виконувані учасниками української фолкльорної групи. Особливу увагу присутніх притягнув до себе показ української народньої ноші. Продемонстровано сім українських реґіональних жіночих строїв: Київщини, Полтавщини, Буковини, Чернігівщини, Станіславівщини, гуцульські та бойківські. Моделістки одночасно виконували й реґіональні танки. Про кожний стрій у португальській мові давала пояснення п. професор Ольга Тадра-Горачук. Був ще й конкурс на краще вишиту сорочку та сукню, за що преміювано сім жінок та дівчат.

У часі вечерниць було досить масових українських танків і співів, на що частково відгукнувся щоденник „Діяріо да Парана", написавши: „Декілька пар „старої гвардії" дали справжній взірець українських танків, показуючи присутнім, як танцювали в Україні за старих „добрих часів".

Відзначення Шевченківського року

Українська Куритиба виявилась справжнім „пізнім Іваном" у відзначенні Шевченківського Року. Плянованого пам'ятника Великому Кобзареві тут ще не побудували, як і не впорядкували Площу Україна. Це перенесено на майбутнє. Лише в жовтні в Куритибі відбулася широка Шевченківська Академія, з багатьма учасниками та з розгорнутою програмою. Академія була в залі Хліборобсько-Освітнього Союзу, але влаштували її спільно всі українські організації Куритиби та обидві українські церкви.

В ширшому засягові, також цієї пори, Шевченківський Рік відзначено чудовою промовою депутата провінційного сойму Парани п. Туліо Варґаса, яку він виголосив на засіданні сойму. Його промову тепло сприйняли паранські парляментарі, а також її повний зміст видруковано в урядовому „Віснику".

Українська кераміка

У бразилійське щоденне життя та побут почала запроваджувати кераміку панна Ірина Лиса, постійна мешканка Куритиби, донька нових українських еміґрантів. Панна Ірина мистецьки розмальовує керамічні вироби українськими узорами, використовуючи для цього стилізовану орнаментику різних українських місцевостей. Так прикрашені нею вироби мають широкий попит серед бразилійського населення, ними постійно торгує одна куритибська фірма. Добре виконані зразки цієї кераміки були зокрема подаровані військовому міністрові Бразилії генералові Коста е Сілва та його дружині при їхніх недавніх відвідинах провінції Парана.

Мих. Килимний

ПЕРЕД ВАЖЛИВИМ РІДНОШКІЛЬНИМ З'ЇЗДОМ

З рідної землі винесло наше учительство відданість українській молоді і тут в нових обставинах, працює над її національним вихованням. В системі українознавчих шкіл присвоює їй цінності української культури, будить в ній гордість зі свого національного походження й так зберігає її для національної ідеї.

Внаслідок неухильного закону життя проріджуються кадри старої ґвардії наших педагогів та на їх місце приходять вже молодші, на нових місцях поселення виховані та вишколені вчителі. Без тої жертвенної праці рідношкільних завзятців немислиме наше дальше існування в діяспорі у виді окремої національної групи.

Нелегка це праця, бо ж трудноші у вихованні національно-свідомої молоді величезні. Матеріялістичний підхід до явищ суспільного життя, брак матеріяльної та моральної піддержки від всього українського громадянства, неґативний вплив оточення — це колоди на шляху виховної праці українського вчителя.

Час від часу відбуваються педагогічні конференції учителів шкіл українознавства під проводом Шкільної Ради УККА, для обговорення справ зв'язаних із навчанням та вихованням молоді. Така успішна конференція відбулася в днях 20-21 квітня 1963 року в Клівленді. Чергова педагогічна конференція під протекторатом Шкільної Ради УККА відбудеться в Шикаґо, в днях 5 і 6 грудня 1964 р. (початок о год. 9 рано) в приміщенні школи св. о. Миколая, 2238 В. Райс вул.

Шикаґо має право бути гордим із найбільшої школи українознавства у вільному світі, заснованої в 1951 р., Т-вом „Українська Учительська Громада". Програма конференції передбачає показові лекції у згаданій школі, слово голови Шкільної Ради проф. д-ра Е. Жарського та доповіді відомих педагогів: проф. д-ра В. Голубничого на тему: „Трагедія асиміляції" та проф. Р. Завадовича про „Занепад української мови на еміґрації". В тому самому часі відбудеться організаційний З'їзд Опікунів Шкіл Українознавства, які за допомогою централі клопочуться про матеріяльну і моральну піддержку всього громадянства для рідного шкільництва.

Письменне запрошення може до декого не дійти, тому Організаційний Комітет найщиріше запрошує цією дорогою наших педагогів прибути на згадану конференцію. Ми віримо, що з'їзд принесе користь всім учасникам, всьому рідному шкільництву та українській спільноті в ЗДА. Тут буде можливість запізнитися з собою, обмінятися думками, педагогічними вказівками й порадами та підрахувати свої ряди.

При цій нагоді повинні ми також обміркувати об'єднання наших станових товариств „Учительських Громад" в одній професійній централі. Інші наші професіоналісти як лікарі, інженери, мистці, лісники, бібліотекарі та інші зорганізувалися уже в своїх професійних централях. При спільній зустрічі з громадянством зродяться також напевно нові ідеї та пляни. Очікуємо побачити на з'їзді делеґатів від кожної рідної школи, опікунів шкіл та „Учительських Громад". Тих, що з різних них причин не зможуть прибути, просимо прислати нам свої думки та педагогічні поради. Для учасників є запевнений нічліг та прохарчування. Всі зголошення на з'їзд та свій відгук на цей заклик проситься надсилати якнайскоріше на таку адресу:

Julia Nazarewycz, 3248 W. Potomac, Chicago, Ill.

М. Г.

● **Єгипетський уряд** випустив на ринок з державних фабрик одягів „народне вбрання" для робітників, селян і службовців: полотняні темні штани і полотняна ясна, під шию застібнена блюза. Але єгипетські араби дуже неохоче відкидають свою традиційну ношу або, урядовці по містах — західне вбрання.

ПОМЕР Д-Р ОЛЕКСАНДЕР КУМАН

Д-р Олександер Куман (івський), уродженець Товстого, повіту Тернопіль у Західній Україні. З Подєбрадської Академії прибув до ЗДА в 1925 році, маючи 24 роки. Вступив на Теологічний факультет у Блумфілд, Н. Дж., де між іншими, викладав історію й літературу України бл. п. д-р Лонгін Цегельський, а релігію бл. п. Василь Кузів, проповідник Української Пресвітерської Церкви в Нюарку. Того ж самого року студіював там теологію нижчепідписаний.

Д-р Куман кінчив св. Теологію у Принстоні, Н. Дж., почім душпастирював у стейтах Мишиґен і Монтана, звідки підписаний вблагав його перенняти Укр. Пресвітерську Церкву в Нюарку, бо небіжчик В. Кузів побував у Станиславові як суперінтендент того ж руху в Галичині.

Д-р Куман кінчив студії соціологічні на Колюмбійськім Університеті, після чого був професором соціології в стейтах Коннектикат, Ню Джерзі, Ню Йорк, врешті Вест Вірджінія. Соціологія служила йому до піддержування життя тілесного, а церква, якій всеціло віддавався, давала поживу духову.

Залишив двох синів, чотирьох внуків, та й одиноку замужню сестру Ольгу Алексaндер. Прибита горем жена Михася, з роду Журавецьких, похоронила бл. п. Олександра на цвинтарі Кенсіко, в Кенсіко, Н. Й., коло Валгала, 6 листопада 1964 р., згідно з обрядом Христової Церкви Вселенської, з медалею-відзнакою Укр. Галицької Армії з 1918 року, коли небіжчик боровся за Вкраїну, за її волю, за честь і славу. Положений на горі, дивиться з тої гарної домівки на проїжджаючих долиною в поспіху американців, які не думають навіть, що життя є насмішка, хвилевий сон, подорож перелетних птахів, корабель, що не лишає на воді сліду.

Вічна Йому Пам'ять!

Петро Журавецький

РОМАН ЛАПІКА

Перший українець на еміґрації, який 1958 р. збудував свою власну радіостацію, на 10 акрах землі, під назвою К-АСЕ („Ас") в м. Ріверсайд, Каліф., де затруднює 12 осіб, як техніків, сейлесменів, заповідачів, крім постійної праці його самого, дружини Галі, та її сестри Олі, яка рівнож є й співласницею тієї радіостації.

Роман Лапіка родився в Америці, його дружина Галя, та її сестра Оля, з дому Щербань, родилися в Канаді.

З їхньої радіостації часто лунає голос також і про поневолену Україну, крім американських програм, з яких та радіостація виключно втримується. На жаль, українці Лос Анджелесу не мають змоги почути того голосу про Україну, бо та стація ще дотепер немає дозволу на Лос Анджелес. Дасть Бог, що й та справа буде полагоджена.

Р. Лапіка перед 2-ю світовою війною був редактором журналу „Тризуб", що виходив кожного місяця англійською мовою при Централі ОДВУ в Ню Йорку.

Як колишній старшина американського летунства у другій світовній війні, та як здібний журналіст, повернувши з війни, зацікавився нашою УПА і написав велику драму під назвою „Українське підпілля", яку американські драматичні театри ставили багато разів на своїх сценах з великим успіхом. А тепер є деякі надії, що та його драма може буде офільмована для телевізій.

Та на тому не кінець кар'єри Романа, — бо він закінчує студії права, і ми в коротці матимемо першого правника-українця в Каліфорнії. Бажаємо йому та його родині ще більших успіхів!

Микола Новак

Нова розвідка проф. д-ра С. І. Ґольдельмана

Відомий жидівський громадсько-політичний діяч і науковець проф. д-р Соломон І. Ґольдельман, який перебуває в Єрусалимі, Ізраїль, розпочав писання розвідки про „Жидівство в Росії у 20-му столітті". Цю працю замовив у нього Державний Науковий Інститут Західньої Німеччини, що займається також і питаннями совєтознавства. Інститут доручив проф. Ґольдельманові, як визначному знавцеві цього питання, особливо ж після виходу в світ останньої його праці про „Жидівську національну автономію на Україні (1917-1920)", Мюнхен, 1963, вид. Інституту для Вивчення СССР.

З огляду на славне ім'я автора і солідність видавця можна вже наперед бути певним, що його нова праця буде поважним вкладом у літературу цього предмету. Хоч ця монографія має титул "Juedenheit Russlands im 20-Jahrhundert", жидівство України займе там багато місця. Розвідка має бути доведена до останніх часів і кінчатиметься оглядом сучасного становища жидів в СССР. Буде готова до друку в кінці 1965 р.

А. Б.

Втікають юнаки, м'ясники і комуністи

З Мюнхену, Лондону й Вашинґтону тільки 11-го листопада 1964 р. надійшли три повідомлення про втечу різних віком і становищем людей з різних країн „соціялістичного раю". У Лондоні попрохав право азилю відповідальний представник совєтської місії при ЮНЕСКО в Парижі Володимир Пономарьов. З 1959 р. він займав одно з керівних становищ в совєтській місії при ЮНЕСКО. Прохання Пономарьова задоволене англійською владою. Того ж дня із Західньої Німеччини повідомили, що в Мюнхен прибув із Будапешту угорський втікач, за фахом м'ясник, Йосифе Сабо. Дорогу на волю він щасливо провів у авті-холодильникові, заздалегідь поклавши в нього харчів на два дні. І Сабо також уже одержав право залишитися в Зах. Німеччині. В той же день повідомили з Вашинґтону, що в порту Саванна, стейт Джорджія, американські митники знайшли на шведському кораблі між ванважем двох польських юнаків. Вони заявили, що давно вже плянували втечу з Пальщі на Захід, і тепер нарешті здійснили свій задум. Але доля цих юнаків ще не відома, бо право політичного азилю — як це не дивно і як не трагічно — не розповсюджується на „зайців", тих, що їдуть без квитка... Дійсно, між людськими законами трапляються і нелюдські.

● **Британська Державна Ґалерія в Лондоні** закупила образ французького імпресіоніста Сезана „Жінки в купелі" за 500 тисяч фунтів себто 1.400.000 дол. Половину тієї суми дав анонімовий меценат, а на другу половину склалися названа ґалерія і британський уряд. Образ має величину 57 x 76 цалі і належить до найбільших того маляра.

НА НАШІЙ, НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ

Зміст студентських „клятв"

У Дніпропетровському заведено звичай „посвячення у студенти". Так „посвячено" першокурсників місцевого сільсько-господарського інституту 10 листопада: з прапорами, з промовами та з „клянусь". Першокурсники проказували „клянусь" після таких слів комуністичного ватажка: „Все життя присвятити своєму народові, справі ленінської комуністичної партії, справі комунізму". Або: „Клянусь бути вірним традиціям комсомолу"... Після таких закликань студенти все таки пішли масово до пам'ятника Т. Шевченкові, що стоїть на острові біля міста. Похід відбувався вночі, із смолоскипами. („Молодь України" з 11 листопада).

Донбас — також „Росія"...

У київському ілюстрованому журналі „Україна" ч. 42 з жовтня ц. р. надруковано віш Вол. Демидова з м. Донецьку — переклад з російської „Вибійник революції". Вірш розпочинається словом „Росія", в якій, мовляв, на початку революції, замість кам'яного вугілля, „був тільки сніг", але „за владу рад йшла битва і в глибинах", себто у шахтах. Автор включає український Донбас у „Росію": „Невтомний світоч трудового класу читав не раз в заінєсних ночах: „почесному вибійнику Донбасу, забойщику от горловських рабочих"... Це — зразок мовної мішанини та навмисного змішування географічно-національних понять. Перекладач не подав свого прізвища.

Совєтська „ґарантія"...

У Львові „я бачив багатьох нещасних покупців телевізорів. Сумні й невеселі, з ґарантійними папірцями в руках, вони товпилися в черзі, очікуючи прийняття заявок на ремонт" — пише кореспондент „Рабочей Газети" з 11 листопада. На одних телевізорах образи появляються, але „все, як у німому кіно — роти розкривають, а слів не чути"; в інших — „ні звуку, ні образу"...

Оригінальна „метода" поширювати літературу

„Оригінальну методу поширювати дитячу літературу винайшли керівники Павлищівського сільського т-ва на Кіровоградщині: „Там збірки казочок, байочок і віршиків продавались в навантаження до горілки". На стурбовані заяви прийшла відповідь: „Дано вказівку правлінню Павлищівського СТ зняти з продажу в чайній художню літературу, щоб у дальшому подібні випадки не повторювались"... („Молодь України" з 13 листопада).

Аматорські безглуздя

На сторінках київського юнацького журналу „Знання та Праця" від деякого часу друкуються „наукові" відкриття та гіпотези керівника „Клюбу друзів неймовірного" О. Бердника і кількох його соратників. Замість подавати молоді дійсно цікаві відомості з астрономії, він заповнює сторінки журналу аматорськими припущеннями на зразок — „комети — це розумні живі істоти", Місяць — „притягли" на небо поблизу Землі невідомі істоти з інших світових просторів і т. п. Проти цих безглуздих аматорських „гіпотез" виступив у „Радянській Україні" з 25 жовтня директор школи С. Шевченко з Києва.

ТАРЗАН, ч. 5344. Стовн пог рожує!

...Світало, коли рішуча трійка ледве плентaлася в напрямі до печери, де Адам Стовн тримав Бетті як закладника.

Коли вони обережно входили до печери, Сем вигукнув: — Стовне, чи ви є там?

— Залишіться на своєму місці! — відгукнувся з гарчанням голос. — А то ваша донька негайно згине!